

WIADOMOŚCI GEOGRAFICZNE

Miesięcznik poświęcony przeglądowi spraw geograficznych w Polsce i za granicą.

(REVUE MENSUELLE DE GÉOGRAPHIE)

Wydawnictwo Krakowskiego Oddziału
Polskiego Towarzystwa Geograficznego

Redakcja: **LUDOMIR SAWICKI i WIKTOR ORMICKI**

KRAKÓW-DĘBNIKI, UL. BARSKA L. 41.

Wychodzi z początkiem każdego miesiąca z wyjątkiem sierpnia i września

Kraków, styczeń 1927 r.

PRZYPOMNIENIE.

Zarząd Polskiego Tow. Geograf. w Warszawie i Krakowie przypomina Pp. Członkom P. T. G., że w myśl dokonanego porozumienia wszyscy członkowie P. T. G. otrzymywać będą bezpłatnie miesięcznik „Wiadomości Geograficzne” oraz wydawnictwo semestralne „Przeglądu Geograficznego”, jednak po uprzednim wpłaceniu półrocznej wkładki członkowskiej w wysokości 6 zł., bądź to na posiedzeniach P. T. G. w Warszawie i Krakowie, bądź też na poczcie na konto 401.101 (z dopiskiem PTG na odcinku) Księgarni „Orbis”, administrującej wydawnictwami P. T. G. W interesie uregulowania nakładu tych wydawnictw i we własnym interesie Pp. Członków uprasza się o łaskawe zastosowanie się do powyższej uchwały P. T. G.

Zjazd Słowiańskich Geografów i Etnografów.

W dniach 2—12 czerwca 1927 r. odbędzie się w Polsce II. Zjazd Słowiańskich Geografów i Etnografów. Stanowi on dalszy etap w zrealizowaniu tych haseł, które wysunął pierwszy tego typu Zjazd, odbyty w Pradze 1924 r. Nauka polska zdobyła sobie na owym kongresie poważny głos i wpływ, który bardziej jeszcze ogumntować należy w czasie obecnego Zjazdu.

Ze względów naukowych i technicznych obrano dla tego Zjazdu formę „podróżnego”, w czasie którego uczestnicy zagraniczni poznają bardzo znaczne obszary Polski, zbliżą się do licznych problemów naukowych fizjo-, antropo- i etnograficznych i wniosą niewątpliwie bardziej aniżeli przy stosowaniu innej metody poważne korzyści ze swego pobytu w Polsce oraz przekonanie o wszechstronności i gruntowności nauki polskiej.

By tak było, koniecznym jest jednak i poważny wysiłek uczo-

nych polskich: nie wystarczy praca, którą włożą w kongres ci fachowcy polscy, którzy w niewielkiej ze względów technicznych liczbie towarzyszyć będą zagranicznym gościom w czasie całej ich podróży przez Polskę: chodzi o to, aby i na posiedzeniach plenarnych, jak i sekcyjnych nauka polska silnie reprezentowaną była przez liczne i gruntowne referaty, aby nauka polska wniosła w obrady i uchwały Zjazdu dużo materiału własnego. Ułatwi udział Polaków w posiedzeniach plenarnych i sekcyjnych okoliczność, że odbywać się będą w rozmaitych miastach, plenarne w Warszawie, Lwowie i Krakowie, sekcyjne w Warszawie, Wilnie, Lwowie i Krakowie, zaś przedjazdowe w Katowicach, Poznaniu i Gdyni, co umożliwi uczestnikom polskim Zjazdu przybycie na posiedzenia, odbywające się w pobliżu miejsca stałego pobytu.

Członkiem Zjazdu może być każdy geograf lub etnograf, każdy fachowiec interesujący się geografją lub etnografją jako nauką pomocniczą, wreszcie każdy sympatyk geografji lub etnografji. Zgłoszenia należy skierować do Sekretarjatu Zjazdu (na którego czele stoi prof. L. Sawicki, Kraków, Grodzka 64, telefon 46-99, skrót telegraficzny: Koges, Kraków), najpóźniej do 15 lutego 1927 r., zgłoszenia referatów zaś najpóźniej do 1 marca 1927 r.: do ostatniego należy załączyć skrót zamierzonego referatu, objętości $\frac{1}{2}$ —1 str. druku, który wydrukowanym będzie dla ułatwienia dyskusji jeszcze przed rozpoczęciem Zjazdu, oraz oświadczenie, w którym z wyżej wymienionych miast referent pragnie osobiście przedstawić swój referat. Sekretarjat udziela także wszelkich informacji i wysyła na życzenie informacyjne druki zjazdowe oraz zaproszenia.

Wkładkę zjazdową wynoszącą 20 zł., a dającą prawo do zabierania głosu na posiedzeniach oraz do pobierania bezpłatnego licznym publikacyj zjazdowych należy wpłacać na konto II. Zjazdu Słowiańskich Geografów i Etnografów w P. K. O. 406.510.

Językami zjazdowymi są wszystkie słowiańskie oraz francuski.

Za Komitet Organizacyjny II. Z. S. G. i E.:

Ludomir Sawicki.

I. Sprawy Krakowskiego Oddziału Pol. Tow. Geogr.

(Actes de Succursale Cracovienne de la Société Polonaise de Géogr.).

Zebranie dyskusyjne w sprawie moreny w Szaflarach. — Zebranie fachowe Krak. Oddz. P. T. G. dnia 3 grudnia 1926 poświęcono spostrzeżeniom, zyskanym w czasie wycieczki odbytej na wiosnę do Szaflar (p. Wiad. Geogr. 1926, zesz. V—VI, str. 71) celem zbadania odkrytej w r. 1923 przez S. Małkowskiego tatrzańskiej moreny. Po otwarciu posiedzenia przewodniczący prof. Smoleński powitał przybyłego z Warszawy p. Małkowskiego, poczem poświęciwszy kilka słów sprawozdaniu z wycieczki i podkreśliwszy doniosłość rozstrzygnięcia definitywnego genezy utworu szaflar-

skiego zestawił dotychczasowe, sprzeczne opinie i argumenty, na których się one opierają. Następnie udzielił głosu p. Małkowskiemu, który szczegółowo przedstawił zebrany stan odsłonięcia szaflarskiego, ułożenie i skład zalegających na skałce utworów. Motywami, które skłaniają go do uznania ich za morenę są: brak warstwowania i chaotyczne skupienie składników różnej wielkości w dolnej części utworu oraz rozmiary bloków. Prof. Nowak opisał stosunki obserwowane z wiosną 1926 r. w czasie wycieczki, zaznaczył trudności, na jakie wobec ówczesnego stanu odsłonięcia natrafiało dokładne stwierdzenie warunków ułożenia i podniósł jako główny moment przemawiający przeciw uznaniu szaflarskich glin z głazami za morenę zachowanie skrytych pod nimi śmiałych form erozji krasowej. Niezależnie jednak od tego, czy mamy tu do czynienia z moreną in situ czy przeławiconą przez wody, uważa za uzasadniony wniosek, że brzeg lodowca przebiegać musiał w pobliżu, a więc sięgać w Podhale.

Prof. Kreutz przedłożył wynik zbadania próbek gliny, w której tkwią głazy. Zawiera ona drobne fragmenty krynowidowego wapienia, identycznego z materiałem sąsiednich skałek, pochodzące więc z bezpośredniego otoczenia. Niektóre z głazów tatrzańskich pozwalają na dokładne określenie ich proveniencji. Prof. Smoleński zwrócił uwagę na zależność niszczącej działalności lodowca od ekspozycji podłoża oraz jakości i miąższości luźnego materiału, po którym lodowiec sunie; zsypano czołowe chronić może formy przed starciem przy dalszym ruchu. Następnie poruszył kwestję zasięgu akumulacji dyluwjalnej i zmian morfologicznych, wywołanych następnie przez erozję, oraz prawdopodobieństwo późnych ruchów tektonicznych w obszarze Podhala — w myśl przypuszczeń, uzasadnionych ostatnio przez p. Halickiego.

Prof. Szafer omówił potrzebę zbadania genezy kotliny Nowotarskiej i wieku wyścielających ją żwirów, glin i torfów. Szczegółowe studia glaciologiczne powinny tu iść w parze z badaniami paleobotanicznymi. P. Halicki przedstawił przekroje, jakie w ostatnich czasach kolejno w Szaflarach odsłaniano, poczem omówił stosunek położenia i materiału moreny szaflarskiej do występujących na Podhalu starszych żwirów i teras. Wyjątkowe zwierzchnie szaflarskich bloków granitowych próbował tłumaczyć wpływem lokalnych warunków skalnego środowiska, w którym leżą.

Po wyczerpaniu dyskusji powtórnie przedstawił p. Małkowski podstawy swego poglądu. Za rzeczny utwór moreny szaflarskiej nie podobna uważać — osad o podobnym typie jedynie lodowiec ułożyć zdoła. Daleki zasięg zlodowacenia tatrzańskiego godzi się z szeregiem faktów, dotychczas nie jasnych (np. położenie żwirów gronkowskich) i tłumaczy je. Za najważniejsze zadanie uważać należy zidentyfikowanie zlodowaceń tatrzańskich z północnymi. Dalsze studia glaciologiczne w Tatrach i na Podhalu oraz systematyczne, celowe badanie żwirów i teras dyluwjalnych w Karpatach pozwoli niewątpliwie cel ten osiągnąć.

Wypowiedziane poglądy zsumował prof. Smoleński. Za morenowym charakterem szaflarskiego utworu przemawia: 1) brak

warstwowania w dolnej części, 2) wielkość bloków w związku z odległością od Tatr. Przeciw genezie lodowcowej świadczyć się zdaje: 1) otoczenie i ogładzenie bloków, 2) lokalny charakter gliny, 3) zachowanie krasowej rzeźby pod nasypem. Żaden z tych ostatnich argumentów nie ma zresztą wartości bezwzględnie wykluczającej. Dalsze badania śladów zlodowacenia na przedpolu Tatr są nieodzowne, są one zresztą w toku. Żegnając zebranych i dziękując gościowi, p. Małkowskiemu za umyślny przyjazd dla wzięcia udziału w dyskusji, zamknął przewodniczący zebranie.

Drugie zebranie naukowe. Dnia 15 grudnia 1926 r. wygłosił odczyt p. t. „O pomiarach grawimetrycznych na Pomorzu“, p. Józef Witkowski, adiunkt Obserw. Astronom. w Krakowie. Pomiar siły ciężkości zostały wykonane przy pomocy nowoczesnych metod precyzyjnych w kilku punktach wybrzeża „polskiego morza“ w związku z międzynarodowymi pracami geodetycznymi na wybrzeżach Bałtyku. Prace kierowane przez prof. T. Banachiewicza, dyrektora Obserwatorium Krakowskiego, przeprowadził prelegent wspólnie z delegatem Ministerstwa Robót Publicznych, p. M. Miedźwieckim w październiku 1926 r. W związku z odczytem prelegent demonstrował aparat Sternecka do pomiarów grawimetrycznych.

II. Ruch geograficzny w świecie i w Polsce. (*Mouvement géographique dans le monde et chez nous*).

I. Personalja. (*Renseignements personnels*).

Zmarli: *Sieger Robert*, profesor geografii na uniwersytecie w Gracu, ur. 8 marca 1864, zmarł 31 października 1926 r. Sieger był uczniem Simony'ego, Pencka, Richthofena. Skala jego zainteresowań naukowych była niezwykle obszerna. Niema wprost dziedziny geografii, w którejby nie pracował twórczo.

Sidaritsch Marjan, docent geogr. na uniwersytecie w Gracu, ur. 1895, zmarł 10 października 1926. Młody i obiecujący uczonej styryjski.

Dr. Pohle Ryszard, urodzony 5 sierpnia 1869 r., zmarł nagle 4 sierpnia 1925 roku. Zmarły, profesor techniki w Brunświku, był cenionym specjalistą geografii i stosunków dawnej Rosji. Zostawił też z tej dziedziny wiele cennych pism.

Heiderich Franciszek, prof. geogr. gospod. w Akademji Eksportowej w Wiedniu, ur. 25. X. 1863 r., zmarł z końcem czerwca 1926 r. Śmierć Heidericha jest dotkliwym ciosem dla nauki austriackiej. W zmarłym zszedł do grobu jeden z najtęższych geografów gospodarczych, uczonej, który postawił sobie pomnik „aere perennius“ w dziele „Geographie des Welthandels“.

Mianowania: *Defant Albert* mianowany został profesorem oceanografii na uniwersytecie berlińskim w miejsce zmarłego prof. dra A. Merza.

Krebs Norbert, prof. dr. powołany został z Freiburga jako prof. zwycz. na uniwersytet w Berlinie w miejsce prof. Pencka Albrechta.

Wilhelm Meinardus, prof. dr. wybrany został rektorem uniwersytetu w Getyndze na rok 1926/27.

II. Wykłady. (*Conférences*).

Lwów, Uniwersytet Jana Kazimierza. Arctowski Henryk: Geofizyka szczegółowa I, II, III 1, Meteorologia i klimatologia Ameryki I, II, III 2, Repetytorjum geofizyczne I, II, III 1, Repetytorjum meteorologiczne dla młodszych I, II, III 1, dla starszych I, II, III 2, Ćwiczenia meteorologiczne I, II, III 4, Pracownia meteorologiczna i klimatologiczna I, II, III 5 lub 10 godz., Pracownia geofizyczna 5; Bujak Franciszek, Geografia historyczna Polski I, II 2, O metodzie badań monograficznych życia społeczno-gospodarczego III 2; Czekanowski Jan, Antropologia ogólna I, II, III 2, Antropologia etniczna (Ameryka, Azja, Europa) I, II, III 1; Ernst Marcin, Astrofizyka I, II, III 4; Fischer Adam, Lud ruski, Zarys etnografii Rusi I, II, III 3, Ćwiczenia z zakresu etnologii słowiańskiej I, II, III 2; Kotwicz Władysław, Mongołowie i handel światowy w XIII—XIV w. III 1; Kozłowski Leon, Najstarsze kultury ludzkie w Europie I, II, III 3; Kulczyński Stanisław, Zabytki przyrody I 1, Socjologia roślin II 1; Piekalkiewicz Jan, Statystyka II 3, Ćwiczenia ze statystyki II 2; Rogala Wojciech, Geologia ogólna I 3, Geologia Podola I 1, Geologia wyżyny Małopolskiej II 1; Romer Eugenjusz, Wstęp do geografii ogólnej I 3, Ćwiczenia dla początkujących I, II 4, Geografia ogólna cz. I, II, III 3, Repetytorjum geograficzne I, II, III 2, Pracownia geograficzna I, II, III 10, Wycieczki geogr. III 4; Rosiński Bolesław ks., Antropologia zoologiczna I, II, III 2; Sabatowski Antoni, Klimatoterapia I 2; Siemiradzki Józef, Fauna utworów paleozoicznych Polski III 1; Smogorzewski Zygmunt, Idee polityczne i religijne panujące w islamie I, II, III 1; Szumański Teofil, Ćwiczenia kartograficzne I, II, III 4.

Warszawa, Uniwersytet. Dydaktyka mineralogii, geologii i geografii (nazwisko wykładającego nie podane); Czarnota-Bojarski Stefan, Balneologia i klimatologia III 3; Cybulski Stefan, Topografia Rzymu I 1; Frankowski Eugenjusz, Etnografia Polski I, II, III 2, Seminarjum etnologiczne I, II, III 2; Hłasek-Hłasko Stefan, Elementy meteorologii ogólnej z uwzględnieniem potrzeb klimatologii I, II, III 3; Hryniewiecki Bolesław, Ekologia roślin I, II 3, Szata roślinna Polski I, II 1; Kamieński Michał, Astronomia ogólna I, II, III 3; Krzywicki Ludwik, Antroposocjologia I, II, III 2; Lenczewicz Stanisław, Geografia fizyczna I 3, II, III 2, Wybrane rozdziały z morfologii I, II 1, Ćwiczenia z morfologii I, II 2, Kartografia II 1, III 2, Ćwiczenia z kartografii I, II, III 4, Practicum geogr. I, II, III półdienne, Seminarjum geogr. I, II, III 1, Wycieczki geogr. III; Lewiński Jan, Geologia ogólna, historyczna I, II, III 5; Loth Jerzy, Geografia opisowa I, II, III 2; Petrażycki Leon, Socjologia I, II, III 4; Poniatowski Stanisław, Rozdziały wybrane z historii kultury materialnej I, II 1, Seminarjum etnologiczne I, II, III 1; Richter Bogdan, Zarys historii religij Dalekiego Wschodu (taoizm, buddyzm, konfucjanizm) I, II, III 2; Roszkowski Wacław, Zoogeo-

grafja ze szczególnem uwzględnieniem faunistyki polskiej I, II 1; Samsonowicz Jan, Geologia Polski I, II 2.

Wolna Wszechnica Polska ¹⁾ Antoniewicz Włodzimierz, Czasy przedhistoryczne Egiptu, Palestyny i Syrii I, II 2; Gumpłowicz Władysław, Geografja gospodarcza II 4; Kalinowski Stanisław, Seminarjum z fizyki ziemi I, II 4; Krassowski Jan, Astronomja ogólna I, II 4, Geodezja I 2; Loth Jerzy, Geografja polityczna I 2, II 1; Krzywicki Ludwik, Socjologia I, II 1; Kupczyński, Polska współczesna (stan badań, metody, literatura) II 2; Makowski Arnold, Geologia ogólna I 3; Poliński Władysław, Zasady zoogeografji II 1; Poniatowski Stanisław, Etnologia I, II 3, Rozdziały wybrane z etnologji I, II 1, Ćwiczenia etnologiczne dla zaawansowanych I, II 2, Seminarjum z etnografji Polski I, II 1, Seminarjum etnologiczne dla zaawansowanych I, II 2; Stołyhwo Kazimierz, Antropologia I, II 2; Szulc Stefan, Statystyka II 4, Statystyka życia gospodarczego I 2;

Wilno, Uniwersytet Stefana Batorego. Hydrobjo-logja i rybactwo I 2 (nazwisko wykładającego nie podano); Dzie-wulski Władysław, Astronomja opisowa I, II 2, Astrofizyka III 2; Ehrenkreuzowa Cezarja, Obrzędy doroczne ludu polskiego I, II, III 2, Zasadnicze elementy kultur północno-europejskich I, II, III 2, Ćwiczenia etnologiczne: analiza obrzędów ludu polskiego I 2, Kul-tura materialna Wileńszczyzny II, III 2; Iwaszkiewicz Józef, Mier-nictwo i niwelacja I, II 1, Meljoracje rolne I, II 2, III 4; Jantzen Kazimierz, Geodezja wyższa III 2, Meteorologia I 2, Ćwiczenia z meteorologii I 1; Łukaszewicz Józef, Zasady geologii I, II 4, Geologia fizyczna I, II 2, III 4, Ćwiczenia z geologii fizycznej II, III 2; Modelski Teofil Emil, Prakolebka ludów słowiańskich I 1, Lachowie i Lechici w świetle źródeł II 1; Reicher Michał, Antro-pologia I, II, III 1; Rydzewski Bronisław, Geologia utworów lo-dowcowych I 4, Gleboznawstwo fizyczne I 1; Wóycicki Aleksan-der ks., Socjologia I, II, III 1.

III. Zakłady naukowe (*Instituts scientifiques*).

Aмерыkańskie pływające studjum geograficzne p. „Ekspe-dycje“, Naukowa podróż i t. d.

Amsterdam. W ostatnim czasie dokonano otwarcia Instytutu Kolonialnego, który ma stanowić nowy, ważny łącznik mię-dzy Holandją a jej kolonjami. Powołanie nowej instytucji do ży-cia było możliwe tylko dzięki poważnym ofiarom prywatnym. Instytut dzieli się na trzy oddziały: muzeum handlowe, oddział etnologiczny i oddział higieny tropikalnej.

Zadaniem Instytutu jest popularyzowanie i propaganda wia-domości o zamorskich posiadłościach holenderskich. W tym celu pomyślane są: 1) muzea (każdy oddział posiada własne) i wystawy, oraz prelekcje z pokazem kinematograficznym, 2) biura informacyjne dla zagadnień kolonialnych, biura pośrednictwa pracy i t. p., 3) wykłady na poziomie uniwersyteckim (katedra etnologji

¹⁾ Rok akademicki dzieli się na semestr zimowy i letni.

i higieny tropikalnej) w samym Instytucie, jakoteż interwencja w sprawie prowadzenia analogicznych wykładów na innych uniwersytetach, uruchamianie specjalnych kursów o Indjach, wykłady w szkołach średnich etc., 4) publikacje oraz uruchomienie publicznej biblioteki, czytelnicy i wypożyczalni książek. Niezależnie od tego każdy oddział ma własny księgozbiór i własną publikację.

Głównym twórcą Instytutu był niedawno zmarły Dr. H. F. R. Hubrecht, który cały swój majątek zapisał Instytutowi.

Berlin. Pruska Akademia Umiejętności asygnowała 2.000 M. n. na podróż naukową-badawczą dr. Herberta Louis do Bułgarii.

Hamburg. Senat hamburski zakupił w całości bibliotekę zmarłego w r. 1923 znanego badacza Abissynji Biebera J. Fr. Biblioteka obejmuje około 1200 sztuk wszystkich niemal publikacji, jakie od średniowiecza pojawiły się o Abisynji.

Irkkuck. Dyrektor magnetycznego i meteorologicznego Obserwatorium w Irkkucku, prof. Dr. W. B. Szostakowicz ogłosił nader ciekawe wyniki swych badań nad fizyką Bajkału. Obserwacje obejmują termikę wód, spostrzeżenia optyczne, hydrauliczne, hydrologiczne i chemiczne.

Opracowanie termiki jeziora opiera się na 1457 pomiarach z lat 1905—19, przedsięwziętych na 6-ciu stacjach, wykazujących wielką różnorodność położenia. Badacz stwierdził, że powierzchniowe wody przybrzeżne są naogół w lecie i w jesieni w porównaniu z wodami odległymi od brzegów przegrzane, natomiast niżej 200 m głębokości stosunki układają się odwrotnie. Wogóle jednak stosunki są tak skomplikowane, że rozwija się „seiches“ termiczna o średnim czasie trwania 35 dni. (To samo zjawisko trwa n. p. w Maritui 45 dnia).

Z zakresu właściwości optycznych jeziora najciekawszem jest stwierdzenie związku i to wyraźnego między przejrzystością wody a stałością temperatury, o tyle że im temperatura z głębokością jest stałsza — przejrzystość się zwiększa.

Badacz stwierdził w Maritui 5 rodzajów „seiches“, przyjmując za podstawę czas wahnienia zwierciadła wody (średnie czasy wahnienia 4^h 38', 1^h 28', 1^h 44'). Maksymalne amplitudy wynoszą 143, względnie 2 cm.

Średnie roczne wahnienia poziomu w przecięciu lat 1886—1924 wynosi 844 cm. Jest najsilniejsze w sierpniu, wrześniu i październiku (121—130 cm), najmniejsze w kwietniu (53 cm). Maksymalne odchylenie w okresie sprawozdawczym wynosiło 182 cm (wrzesień 1906), najniższe 26.5 cm (kwiecień 1904).

Średni roczny wodostan zależy od opadu w roku poprzedzającym; przyczem rok odpływowy liczyć należy od maja do maja. Średnio wynosi opad w dorzeczu Bajkału 155000 km³ wody, odpływ 97000 km³. Współczynnik odpływu 63%.

Badania chemiczne, przedsięwzięte do tej pory w dosyć skromnych rozmiarach, rzucają nader ciekawe światło na występowanie tlenu i bezwodnika węglowego w wodach powierzchniowych i poniżej 1000 m.

Raciborz. Prof. Dr. C. Manika organizuje „Górnośląskie

Obserwatorium Geofizyczne“ („Oberschlesische Erdwissenschaftliche Landeswarte“), którego zadaniem jest wdrożenie badań nad składem i charakterem zarówno skorupy, jak i wnętrza ziemi, oraz zajęcie się temi siłami, które czasowo lub stale działają. W zależności od ich rodzaju i genezy badania obejmą i atmosferę. Specjalnością obserwatorium mają być studia nad górnośląskimi trzęsieniami ziemi.

Wiedeń. Centralny Zakład Meteorologiczny i Geodynamiki rozpoczął z dniem 29 października 1926 — 76-ty rok chlubnej działalności.

IV. Towarzystwa i czasopisma (*Sociétés et Revues*).

Buschan G. i Heydrich M. wydają „*Ethnologischer Anzeiger*“, czasopismo poświęcone bibliografii etnologicznej.

Aeronauczyczne Obserwatorium w Lindenberg (pow. Beeskow) przystąpiło do regularnej publikacji materiałów, odnoszących się do wolnej atmosfery nad Niemcami i Europą, za pomocą czasopisma „*Aerologische Berichte*“.

Lwów. Towarzystwo Geograficzne we Lwowie odbyło posiedzenie naukowe w dniu 1-go grudnia z porządkiem dziennym: 1) Dr. J. Wąsowicz: Polacy na Ukrainie, 2) Prof. E. Romer: Pierwszy polski arkusz mapy międzynarodowej 1:1,000,000. Obecnych było 57 osób. Zebranie publiczne T-wa odbyło się dn. 17 grudnia z odczytem Dra K. Smulikowskiego p. t. „Wrażenia z pobytu na wyspach Kanaryjskich“.

Organizacja badań w Palestynie przez Włochów. Włoski komitet geograficzny, a którego czele stoi dr. Filippo de Filippi, zamierza stworzyć ośrodek, któryby ułatwił i umożliwił badania nad Palestyną. W tym celu projektowane jest zapoczątkowanie na szerszą skalę badań nad m. Martwem i w rowie Jordanu, założenie dostępnej dla wszystkich badaczy biblioteki i uruchomienie specjalnych publikacji, któreby zajęły się w pierwszym rzędzie dawnymi mapami Palestyny.

Marsylja. 50-lecie Towarzystwa Geograficznego. W ub. roku upłynęło 50 lat od chwili założenia Towarzystwa Geograficznego. Dowodem czynności Towarzystwa jest biblioteka, licząca ponad 20.000 dzieł, 10.000 map, 300 kolekcji czasopism i poważny zbiór fotografii. Towarzystwo liczyło z chwilą zamknięcia roku sprawozdawczego około 1000 członków.

Zakopane. Związek Polsk. Naucz. Szk. Powsz. w związku z uruchomieniem Sanatorium, zamienił dawny Dom Zdrowia na *Dom Turystyczny Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych*. W ten sposób dzięki chlubnej w tym wypadku inicjatywie sprężystego Zarządu Z. P. N. S. P. u stóp Tatr powstała nowa placówka tak ważna dla wszelkich poczynań wycieczkowych.

V. Zjazdy (*Congrés*).

Berlin. W dniach 22 do 26 listopada r. z. miał miejsce w Berlinie Kongres „Międzynarodowego Towarzystwa Fo-

to grammetrycznego". Na kongresie wygłoszono szereg referatów z zakresu fotogrametrii i aero-fotogrametrii, omówiono postęp w tych dziedzinach, jakoteż widoki jej na przyszłość.

Berlin. W dniach od 10 do 12 listopada r. z. odbyło się pierwsze zebranie „Międzynarodowego Towarzystwa dla zbadania Arktydy w drodze powietrznej“.

Düsseldorf. Zjazd Związku niemieckich profesorów geografii na uniwersytetach odbył się 23 września 1926 roku w Düsseldorfie. Związek ten powstał na Zjeździe Niemieckich Przyrodników a zjazd w Düsseldorf był pierwszym. Dokonano na nim przede wszystkim wyboru władz. Do Zarządu weszli prof. Philippson (Bonn), Behrmann (Frankfurt n/M), Klute (Gießen); do Rady: Obst (Hannover) i Solch (Innsbruck).

Zjazd zajął się, jako sprawą najważniejszą, kwestją programów nauczania geografii zarówno na uniwersytetach, jak i w szkole średniej. Celem regularnych sprawozdań w tej materji wyłoniono komisję, w skład której weszli: Behrmann, Klute i Thorbecke. Drugim punktem porządku dziennego były obrady nad organizacją sprawozdań bibliograficznych. Dyskusja toczyła się na podstawie referatu, który wygłosił Dr. H. Praesent. Jako zasadę przyjęto na przyszłość bibliografię rozumową, zorganizowaną decentralistycznie. Szczegółowe opracowanie wniosków i postulatów powierzono specjalnej komisji: Baschin, Jaeger, Praesent, Schmitthener i Tiessen.

Ponadto omawiano obszernie wycieczki szkolne i badawcze. Całe zebranie wypowiedziało się za specjalnemi, w budżecie przewidzianemi dotacjami wycieczkowemi; prof. Behrmann zgłosił rezolucję, żądającą zwrotu kosztów podróży dla profesorów i asystentów. Ponadto prof. Klute przedłożył wniosek o udzielenie subwencji, na podróże naukowe, a nawet krajoznawcze młodemu, ale ukończonemu geografom. Warunkiem uzyskania subwencji miałyby być stwierdzenia przez odnośnego profesora, że petent przygotował się naukowo do podróży.

VI. Ekspedycje. (*Expéditions*).

Naukowa podróż słuchaczy geografii na uniwersytetach amerykańskich dookoła świata. Z końcem października 1926 r. ruszyło na parowcu „Ryndam“ 50 profesorów geografii i 450 słuchaczy wszystkich amerykańskich uniwersytetów w podróż dookoła świata, która potrwa rok akademicki. Marszruta przewiduje zwiedzenie Havanny, Panamy, Hawaj, Japonji, Szanghaju, Manili, Jawy, Indyj, Egiptu, morza Śródziemnego i zachodniej Europy. W czasie podróży na okręcie odbywać się będą normalne wykłady. Jako jedyny Europejczyk bierze w podróż udział prof. Oberhammer z Wiednia. Koniec podróży przewidziany jest na początek maja 1927.

Bałtyk. *Podróż badawcza „Posejdon“ na środkowy Bałtyk.* Parowiec badawczy „Posejdon“ przedsięwziął w dniach 1–20 czerwca 1926 podróż naukową w celach rybackich i hydrograficznych. Parowiec ruszył z zatoki Kilońskiej, zwiedzając szereg

miejsc połowu poprzez zatokę Arkony i przybył do Sassnitz, gdzie spotkał się ze szwedzkim okrętem badawczym „Skagerrak“. W czasie dalszej podróży pracowano w zatoce Bornholmskiej i zrobiono profil hydrograficzny do 57° szerokości geogr. pn. (między wyspami Oland i Gotlandją). Kończącą stacją w podróży na wsch. stanowiła Piława. W drodze powrotnej okręt zatrzymał się celem przeprowadzenia pomiarów w zatoce Gdańskiej i uskutecznilo w kilku miejscach powtórne zdjęcia (np. ławice u ujścia Odry).

Ogółem zrobiono 47 punktów, i to zarówno pod względem hydrograficznym jak i rybacko-biologicznym.

W podróży brali udział: Dr. Strodttmann, Schulz, Zazell i Hatje.

Obszary biegunowe i podbiegunowe. *Ekspedycja lotnicza na biegun południowy.* W Buenos Aires dobiegają końca ostatnie przygotowania do ekspedycji antarktycznej. Kierownictwo wyprawy obejmie inż. Pauli, profesor brazylijskiego Instytutu Badań okolic podbiegunowych. Ekspedycja zamierza najpierw dotrzeć do kraju Grahama i tam stworzyć bazę operacyjną dla dokonywania lotów w różne okolice. W wyprawie znajdzie zastosowanie hydroplan metalowy systemu Dornira.

Ekspedycja francuska do bieguna północnego. We Francji znajduje się w stanie organizacji naukowa ekspedycja do bieguna, w której ma wziąć udział 15 uczonych. Ekspedycja zostanie wyposażona w najnowsze środki techniczne. Plan podróży przewiduje 3 etapy: początkowych 1200 km na pn. od Szpicbergów stanowi domarsz do okolic nieznanych jeszcze; stamtąd 500 km zostanie przebytych na pospolicie w okolicach polarnych stosowanym typie sań, — pozostałych zaś 1500 km na specjalnie skonstruowanym modelu „hydravion“.

Skład osobowy nie jest jeszcze ustalony.

Podróż na wybrzeże Murmańskie. W dniach od 10 sierpnia do 23 września 1926 odbył krążownik rybacki wojskowej marynarki niemieckiej, postawiony do dyspozycji Niemieckiej Komisji Oceanograficznej, podróż w celach badawczych na Murmań. Badaniami hydrograficznymi kierował prof. Schulz (Obser. Morskie — Hambu:g), biologicznymi Dr. Wulff (Helgoland). Okręt ruszył z Wilhemshaven przez morze Północne do Vardö, kierując się na południk Kola (33½° dłuę. geogr. wsch.), wzdłuż którego zrobiono profil pld.-pn. do granicy lodów polarnych. Drugi profil pn.-pld. pociągnięto wzdłuż 38° dłuę. geogr. wsch.

Prace biologiczne prowadzono przedewszystkiem w okolicy półwyspu Kanin i u wejścia na morze Białe.

W drodze powrotnej okręt zatrzymał się w rosyjskiej stacji biologicznej w Aleksandrowsku.

Doroczna ekspedycja handlowo-gospodarcza na morze Karskie. Komunikacja oceaniczna z pn. Syberją jest możliwa przez dwa do trzech miesięcy w roku. Okres żeglugi po oceanie Lodowatym i po morzu Karskiem trwa przez sierpień, wrzesień i październik. Rok rocznie (po wojnie dopiero od r. 1922) w tym właśnie czasie kierują się na wody pn.-syberyjskie okręty, które dostarczają wytworów przemysłu europejskiego, zabierając w drodze powrotnej

tamtejsze towary. W roku bieżącym flotylla Karska składała się z pięciu okrętów (3 angielskie i dwa norweskie), odprawionych częściowo w Londynie, częściowo w Hamburgu — a które spotkały się w Tromsø (prawie 60° szer. geogr. pn.), by dalszą podróż w obydwie strony odbyć wspólnie (6000 mil morskich). Ogólny ładunek wynosił 8600 t i przedstawiał wartość 600000 funt. szterl. Składały się nań: quebracho, parafina, ołów, cynk, metale, papier gazetowy, maszyny głównie do obróbki drzewa i rolnicze chemikalja, przybory do pisania i herbata! 40% towaru było pochodzenia angielskiego, pozostałe 60% wypadało na towar niemiecki, austriacki, polski i czechosłowacki.

Ekspedycja ruszyła 5 sierpnia. Podróż była niezwykle uciążliwa mimo, że od Archangielska posuwano się w towarzystwie łamacza lodów. Na morzu Karskiem walka z lodami pochłonęła 3 tygodnie. 3 okręty miały za cel podróży Obsk i Nową Ziemię, podczas gdy dwa pozostałe zmierzały do Jenisseju, skąd wzięły ładunek grafitu. Okręty te wjechały około 200 mil morskich w górę rzeki, gdzie spotkano tratwy i galary z towarami, oczekujące przeszło miesiąc przybycia zapowiedzianych statków. (Ich załoga składała się przeszło z dwustu ludzi). Z powrotem zabrano makuchy, wełnę, len, konopie, skóry, futra oraz drzewo, co wyniosło 4500 t. wartości 200000 funt. szterl.

Dnia 9 października ekspedycja przybiła do Bergen.

Amerykańska ekspedycja meteorologiczna na Grenlandję. Uniwersytet w Michigan organizuje naukową wyprawę do Grenlandji, obliczoną na 15 miesięcy. Zadaniem ekspedycji jest zdobycie materiałów, które mogłyby rzucić światło na powstawanie i rozwijanie się na wielkich, lodami pokrytych przestrzeniach Grenlandji — antycyklonów. W tym celu ekspedycja uruchomi 4 stacje meteorologiczne, z których dwie leżeć będą na lądolodzie, a dwie na brzegach poza nim. Plan badań przewiduje zdobywanie materiałów przy pomocy balonów sond. Poza tem ekspedycja zajmie się studjami nad grubością lądolodu, jakoteż zwróci baczniejszą uwagę na klasyczne okolice obrywania się gór lodowych.

VII. Wiadomości drobne (*Informations courants*).

Wiadomości z geografji ogólnej. Związek między ostremi zimami a okresowością plam na słońcu był do tej pory rozmaicie komentowany. Ostatnio zajął się tem zagadnieniem J. Müller¹⁾, który stwierdza, że powrót ostrych zim pokrywa się z okresami minimum plam słonecznych (11 letnie) przy uwzględnieniu 5½ wahań. Niepunktualne pojawianie się ostrych zim tłumaczyć należy różnie długimi czasokresami: pomiędzy maksimum a minimum plam na słońcu. Specjalnie mokre lata należy traktować jako do pewnego stopnia odpowiedniki nieziszczonych ostrych zim. Zarówno ostre zimy, jak i zimne i mokre lata często występują serjami, co pozostaje w związku z t. zw. pojedynczym cyklem plam słonecznych ($2 \times 11\frac{1}{8}$, $4 \times 11\frac{1}{8}$, $6 \times 11\frac{1}{8}$, $8 \times 11\frac{1}{8}$ aż do $24 \times 11\frac{1}{8}$). W tym szeregu arytmetycznym zależność zjawisk klimatycznych jest znacznie wyraźniejsza w związku z wielokrotnością liczby 2, aniżeli w stosunku do innych wielokrotności.

¹⁾ J. Müller. Der Parallelismus zwischen der Wiederkehr strenger Winter und den Sonnenfleckenperioden. Petermanns Mitteilungen 1926, z. 11/12, str. 241—247.

Niezależnie od powyższego bardzo wyraźny jest okres 67 letni, charakterystyczny z powodu burz i wylewów, a nierządki i trzęsień ziemi. 133-letni okres klimatyczny zachowuje swe znaczenie jako wartość przeciętna o ± 10 letnich odchyleniach.

Müller oparł swoje tezy teoretyczne na wynikach badań, przeprowadzonych dla górnego dorzecza Dunaju na podstawie 700-letnich obserwacji.

Właściwości pn.-pacyficznej cyrkulacji atmosferycznej. Pn.-pacyficzna cyrkulacja atmosferyczna zaznacza się termicznie bez porównania słabiej aniżeli pn.-atlantycka. Przyczyny są natury meteorologicznej (zimowe maksimum syberyjskie; mały gradient Zikawei—Sitka, Honolulu—Sitka, Galveston—Sitka; wyż barometryczny nad Idaho, Utah, Colorado), hydrograficznej (względnie niska temperatura powierzchniowych wód Kuro-szio, studzonych przez wiatry azjatyckie odlądowe, zimny prąd Kalifornijski, polarne prądy wsch.-azjatyckie) i orograficznej (znaczna rozciągłość Ameryki Pn. w kierunku pn.-wsch., sąsiedztwo z basenami o zimnych wodach np. zatoka Hudsonska, Kordyljery). W sumie oddziaływanie termiczne Kuro-szio na klimat Azji jest prawie zniwelowane, w każdym zaś razie jest ono znacznie mniejsze od słabego wprawdzie, ale przecież dostrzegalnego wpływu na klimat Stanów Zjednoczonych i pd. Kanady.

Zagadnieniem tem zajął się na podstawie materiałów, opublikowanych przez Exnera—Grossmayr F. (Annalen der Hydrographie, Berlin 1926, XII), dochodząc do bardzo ciekawych wniosków. Stwierdził ostrą niezgodność ciśnienia w pd. Alasce z pn.-pacyficzną cyrkulacją etnograficzną, hamowaną silnie w efektach termicznych. Podkreśla interesującą, słabiej jednak się zaznaczającą niezgodność między ciśnieniem w pd. Alasce a temperaturą w Stanach Zjednoczonych. Jako nader charakterystyczny fakt podaje odwrotne skutki wzmózonej aktywności na pn. Pacyfiku, która na stacjach pn.-zach. zaznacza się wzrostem temperatury, na pn.-wsch. zaś spadkiem. Dalej wykażał ciekawą koincydencję temperatur grudniowych dla pd. Japonii i Stanów Zjednoczonych, zwracając uwagę na styczniowe przeciwieństwa obszarów Sitka—Winnipeg i Helena w stosunku do obszarów na wsch. od Kolimy. Analogię stanowią stosunki termiczne w Markowie i Jakucku w styczniu i w lutym.

W konsekwencji dochodzi Grossmayr do wniosku, że termiczny wpływ cyrkulacji pn.-pacyficznej na klimat Unji jest znacznie słabszy od wpływu cyrkulacji pn.-atlantyckiej na klimat Eurazji.

Niemiecki atlas komunikacji lotniczej. Gwałtowny rozwój sieci komunikacji lotniczej doznał się pierwszego opracowania kartograficznego. W roku 1926 ukazał się w Niemczech „Großer Luftverkehr-Atlas“ (w nakładzie Börsen- u. Finanzliteratur A. G.) przy współpracy naukowego towarzystwa dla popierania lotnictwa, a na podstawie materiałów niemieckiej Hansy powietrznej. Obszerna recenzja pióra H. Haacka ukazała się w „Geographischer Anzeiger“ 1926, z. 11/12, str. 278/0.

Światowa produkcja zapalek. Na czele światowej produkcji zapalek kroczy Szwecja (eksport w r. 1925 wyniósł 37.000 t.), na drugim miejscu Belgia (15.000), dalej Japonia (12.000), następnie Czechosłowacja (6.500), Finlandja (4.000), Norwegja i Austria (po 2000), Lotwa, Estonia, Włochy, Polska i Kanada (po 1500) z tem, że Kanada eksportuje ponadto duże ilości patyczków.

Do najpoważniejszych konsumentów zapalek należą: Anglja (import w r. 1925 17.000 t.), Stany Zjednoczone A. P. i Indje (po 7.500), Sjam, Francja, Holandja i Chiny (po 3.500), Rumunja i Australja (po 1.360). Ponadto istnieją mniejsze rynki. Pamiętać jednak należy, że kraje importowe mają przemysł zapalczany pracujący trochę nawet na eksport.

Niemcy, Rosja, Danja, Szwajcaria, Portugalia i Turcja, dalej kraje południowo-amerykańskie, południowo-afrykańskie oraz francuskie posiadłości w pn. Afryce odznaczają się samostarczalnością w zakresie produkcji zapalczanej.

W czasie wojny przemysł japoński zdobył dość wartościowe rynki (chiński, indyjski). W ostatnich jednak latach spotkał się z ostrą walką konkurencyjną przemysłu szwedzkiego, który pracując w ścisłym porozumieniu z kapitałem amerykańskim zmierza konsekwentnie, jak dotąd z powodzeniem do opanowania rynków całego świata. W tym celu bądź wykupuje prywatne

fabryki (Niemcy), bądź przenika w formie monopolu (Polska, Portugalja, Grecja, Peru) lub też zakłada własne fabryki (w Indjach 20 fabryk).

Walka środków komunikacyjnych. W 49 zes. Przemysłu i Handlu 1926 omówił Gieysztor w niezwykle interesujący sposób konkurencję, istniejącą między kolejami a środkami lokomocji kołowej. Geografowi, interesującemu się temi zagadnieniami, można i należy ten artykuł jak najgoręcej polecić tem więcej, że przedstawiono tam bardzo szczegółowo i z dużą znajomością rzeczy stosunki polskie. Tu pragniemy zaznaczyć, że i w Ameryce ruch autobusowy daje się tamtejszym kolejom silnie we znaki. Samych wozów ciężarowych jest w Ameryce ponad 2'5 milj.

Europa. Samostarczalność Rumunji w zakresie przemysłu żelaznego wynosi obecnie 30%, zapotrzebowania i przy najsprawniejszej organizacji może być podniesiona do 65%.

VIII. Literatura (*Littérature*).

Literatura polska (*Littérature polonaise*).

Polska. — Skorowidze i bibliografje. (*Pologne. — Lexiques et bibliographies*).

Anger Helmut, Die wichtigste geographische Literatur über das Russische Reich seit dem Jahre 1914 in russischer Sprache, (Veröffentlichungen des Geogr. Instituts der Albertus-Universität zu Königsberg), Hamburg-Friedrichsen 1926, str. 64.

Bibliografja prehistorji polskiej za lata 1924 i 1925, Przegl. Archeolog. 1925, III 1, str. 78—80, Poznań 1926.

Kucharzewski Feliks, Nasza najdawniejsza książka o njer-nictwie, Przegl. Miernicy 1926, Nr. 7, str. 2—4, Nr. 10, str. 4—7.

Lewicki Stan. Anal., Bibliografja polskiego zdrojownictwa, Przegląd zdrojowo-kąpielowy 1926, z. 10, str. 5—19.

Przegląd obcej literatury geograficzno-wojskowej z ostatnich lat (lit. amerykańska, angielska, francuska, niemiecka, rosyjska), Bellona 1926, XXIII, z. 3, str. 289—298, XXIV, z. 1, str. 99—102, z. 2, str. 191—196.

Przewodnik Księgarski, T. II, Warszawa 1926, Redaktor Dr. Jan Muszkowski, 8°, 235 kolumn.

Schreiber Ignacy, Japonologia polska (szkic bibliograficzny), Przegl. Bibliogr. 1926, Nr. 15—16, str. 225—228.

Skorowidz polskiego przemysłu naftowego 1925, Lwów. — Związek polskich przemysłowców naftowych 1926, str. 272.

Skorowidz Rzeczypospolitej Polskiej i księga adresowa miasta Krakowa, Kraków 1926, 4°, 400 str., 1 plan.

Spis wszystkich lasów prywatnych, komunalnych, kościelnych i fundacyjnych, Przegląd Leśniczy 1926, z. 1.

Literatura polska do geografji ogólnej. (*Littérature polonaise concernant la géogr. générale*).

Gadomski Jan, Zorza polarna, Przyroda i Technika 1926, z. 8, str. 337—342.

Klimaszewski W., Las jako państwotwórczy czynnik przyrody, Las Polski 1924, z. 8.

Kołodziejczyk J., Zmiany klimatyczne a rozwój roślin, *ibid.* 1924, z. 1.

Koźdoń A., Nowy dowód ruchu obrotowego ziemi, *Przyroda i Technika* 1926, z. 9, str. 361—363.

Rundo A., O wartościach charakterystycznych wodostanu i przepływu rzek (Ref. wygłoszony na 1 konferencji hydrologicznej państw bałtyckich w Rydze 27 maja 1926 r.), O. z „Prac Meteorologicznych i Hydrograficznych“ 1925/6, z. 2, Warszawa 1926.

Skotnicki Cz., Nowsze wzory na prędkość przepływu wody w ciekach sztucznych i naturalnych, *Inżynierja Rolna* 1926, Nr. 2, str. 81—87.

Skotnicki Cz., Nowy wzór dla spływu wód, *ibid.* 1926, Nr. 3, str. 147—150.

Stenz Edward, O zależności od szerokości geograficznej rozkładu widmowego promieniowania słonecznego, *Sur la dépendance, en fonction de la latitude géographique, de la distribution spectrale du rayonnement solaire*, *Odbitka ze Sprawozdań i Prac Polskiego Towarzystwa Fizycznego*, Warszawa 1926, z. VII.

Szymkiewicz Dezydery, Wilgotność powietrza a roślinność, *Sylwan* 1923, listopad-grudzień, 225—238.

Polska. — **Geografja astronomiczna, kartografja i geofizyka.** (*Pologne — Géographie astronomique, cartographie et géophysique*).

Biernacki Franciszek, *Prace kartograficzne Wojskowego Instytutu Geograficznego*, *Przegl. Mierniczy* 1926, c. d. Nr. 10, str. 10-18.

Góralski Juljusz, Wpływ zbiegnięcia się papieru na konfigurację parcel w mapach katastralnych, *ibid.* 1926, Nr. 7, str. 7—10.

Jankowski Ksawery, Wyznaczenie siły ciężkości, *ibid.* 1926, Nr. 11, str. 7—14.

Kamiński Michał, *Wstęp do astronomji matematycznej (litolografja według wykładów)*, Warszawa — Saturn 1926, 176 str.

Kamiński M. i Witkowski J., *Izogony Małopolski, cz. I, Rezultaty pomiarów magnetycznych w Małopolsce w r. 1923* (Preliminary results of the determination of the magnetic declination in South Poland (formerly Galicia) in 1923), *Sprawozd. Komisji Fizjogr.* 1926, LX, 41—60 str.

Kam., *Plamy słoneczne i ich związek z zaburzeniami magnetycznymi na kuli ziemskiej (notatka)*, *Przyr. i Technika* 1926, z. 7, str. 319—320.

Kolanowski Włodzimierz, *Rzuty kartogr.* (p. W. G. 1926, str. 119), VI, *Wiernokątne rzuty koliste*, *Przegl. Mierniczy* 1926, Nr. 7, str. 10—15, Nr. 10, str. 18—23, Nr. 11, str. 14—20.

Kowal-Miedźwiecki M., *Astronomiczne wyznaczenie azymutu kierunku z obserwatorjum Politechniki Warszawskiej na punkt trygonometryczny Okęcie*, *ibid.* 1926, Nr. 11, str. 3—7.

Krygowski Teofil, *Naniesienie zdjęć busolowych*, *Sylwan* 1924, styczeń-luty-marzec, 9—12 str.

Markiewicz por., *Konserwacja i rektyfikacja instrumentów mierniczych*, Warszawa, *Ofic. Szkoła Inż.* 1924/25, litogr. str. 24.

Olszewicz Bolesław, Polskie zbiory kartograficzne, Warszawa 1926, 8°, 118 str.

Rauszer Zdzisław, Rzut oka na rozwój polskiej służby legalizacji narzędzi mierniczych, Przemysł i Handel 1926, z. 42, str. 1261—1264.

Stenz E., Stosunki słoneczne na Czarnohorze, Przyr. i Techn. 1926, z. 7, str. 325—328.

W. Ł., Praktyczny sposób zastąpienia cyrkla redukcyjnego, Sylwan 1923, listopad-grudzień, 266—267.

Warchałowski Edward, Baza trjangułacji miasta stoł. Warszawy, Przegl. Mierniczy 1926, Nr. 7, str. 4—7.

Witkowski J., p. Kamieński M.

Polska. — Biogeografja. (Pologne. — Biogéographie).

Dederko B., Nieco wiadomości o turach, Las Polski 1926, z. 8, str. 421—422.

Demel C., Zbiorowiska zwierzęce na dnie morza polskiego, Contribution à la connaissance de la faune benthique dans les eaux polonaises de la Baltique, Bull. Internat. de l'Acad. Polon. d. Sciences et d. Lettres B, Cracovie 1926, Nr. 9—10, B 1925, p. 967—976.

Domaniewski Janusz, Przegląd krajowych form rodziny *Anatidae*, Übersicht einheimischer Formen der Familie *Anatidae*, Spraw. Komisji Fizjogr. 1926, LX, str. 113—126.

Dybowski B., Spis synoptyczny i krótkie omówienie rodzajów i gatunków kielży Bajkału, Synoptisches Verzeichnis mit kurzer Besprechung der Gattungen und Arten dieser Abteilung der Baikalflohkrebse, Bull. Internat. de l'Acad. Polon. d. Sciences d. Lettres B, Cracovie 1926, Nr. 1—2 B, p. 1—77.

Dybowski B., Przyczynek do znajomości kielży Bajkału, Rodzaj *Paramicruropus* (Stebbing), Beitrag zur Kenntnis der Gammarien des Baikalsee, Die Gattung *Paramicruropus* (Stebbing), ibd., p. 79—94.

Fudakowski J., Ważki rowu Dunajckiego, Polskie Pismo Entomologiczne 1924, T. III, z. 3.

Jaworski Z., Bydło bezrogie Wileńszczyzny, Das hornlose Rind in der Umgebung von Wilno (Ein Beitrag zur Kenntnis des primitiven brachyceren Rindes in Polen), Bull. Internat. de l'Acad. Polon. d. Sciences et d. Lettres B, Cracovie 1926, Nr. 9—10 B, 1925, p. 1053—1065.

Jedliński Wł., Kilka zagadnień z dziedziny leśnej fitogeografji, Las Polski 1925, z. 3.

Jedliński Wacław, Podział Polski na leśne dzielnice siedliskowe, ibd. 1926, Nr. 11, 543—550 str., Nr. 12, 583 i dalsze.

Jedliński Wł., O badaniach leśno-fenologicznych, zasadach ich organizacji i ich znaczeniu dla urzędzenia gospodarstwa leśnego, Roczniki Nauk Rolniczych i Leśnych XIII, z. 1.

Kobendza R., Modrzewina w Małej Wsi pod Grójcem, Odbitka z „Lasu Polskiego“ Nr. 8, Warszawa 1925.

Koczwarą Marjan, Limba u źródeł Bystrzycy Nadwórniańskiej, Ziemia 1926, Nr. 19, str. 288-292.

Koczwarą Marjan, Osobliwości flory Polskiej (Podole), ibd. 1926, Nr. 21, str. 323-325.

Kozikowski Aleksander, Chrabąszcz majowy w Polsce, Le hanneton en Pologne, Sylwan 1926, czerwiec-lipiec, 190-197 str. sierpień-wrzesień, 233-246 str.

Kozłowska Aniela, Zmienność kostrzewy owczej (*Festuca avina* L.) w związku z sukcesją zespołów stepowych na wyżynie Małopolskiej, La variabilité de *Festuca avina* L. en rapport avec la succession des associations steppiques sur le plateau de la Petite Pologne, Sprawozd. Komisji Fizjogr. 1926, LX, 61-110 str.

Kubik Władysław, Winnice nad Dniestrem, Ogrodnik, 1926, Nr. 18, str. 346-347.

Kuntze R., Rasy biegacza wręgatego *Carabus cancellatus* III na ziemiach polskich, Polskie Pismo Entomologiczne 1923, T. II, zesz. 2.

Kuntze Roman, Pasożyty borecznika jasnobrzuchego (*Lophyrus palidus* Kl.) w puszczy Niepołomickiej, Sylwan 1926, maj, str. 142-147.

Maskiewicz W., Naukowe podstawy teorii typów drzewostanów, Las Polski 1922, z. 11.

Namysłowski Bolesław, Drzewo mamutowe (*Sequoia gigantea* D. C.) w Polsce, Sylwan 1923, październik 201-206 str.

Niedziałkowski W., Z nowszej literatury fitogeograficznej rosyjskiej, Las Polski 1925, z. 9.

Niesiołowski Witold, *Erebia* Dalm. z Tatr Polskich, *Erebia* Dalm. aus der poln. Tatra, Sprawozd. Komisji Fizjogr. 1926, LX, 161-171 str.

Paczoski J., Odnowienie drzewostanów w puszczy Białowiejskiej, Las Polski 1924, z. 11.

Paczoski Józef, Szkice fitosocjologiczne, Biblioteka Botaniczna Wydawnictwo Polsk. Tow. Botanicznego, T. 1, Warszawa 1925.

Ruszkowski Jerzy Stanisław, Materiały do fauny helmintologicznej Polski, cz. I, *Materiaux pour la faune helmintologique de la Pologne*, Sprawozd. Komisji Fizjogr. 1926, LX, 173-185 str.

Ruszkowski J., Szkodniki sadów okolic Poznania w r. 1922, Choroby i szkodniki roślin, Warszawa 1924, Nr. 1.

Rübel Edward (tłom. Szafer Wł.), Wskazówki do badań socjologicznych w lesie bukowym, Sylwan 1926, styczeń-marzec, 4-34 str., kwiecień 92-106 str.

Sefczyński St., W obronie żubrów, Las Polski 1925, z. 10.

Skorkowski E., Koń arabski i jego hodowla w Polsce, Das arabische Pferd und seine Zucht in Polen, Bull. Internat. de l'Acad. Polon. d. Sciences et d. Lettres B., Cracovie 1926, Nr. 9-10, 1925, p. 1009-1052.